

СВІТЛАНА БЕРЗІНА,
 Центр екологічної стандартизації
 Державної академії
 післядипломної освіти та управління
 Мінприроди України

Сталий розвиток. Іншої дороги немає

Один із лідерів у виробництві цегли на ринку України не так давно став першою компанією серед українських виробників будматеріалів, яка відкрила для себе нові ринки збуту завдяки екологічній сертифікації. Як користувач екологічного сертифікату згідно з ISO 14024, отриманого в Україні, вітчизняний виробник цегли підтвердив відповідність своєї продукції критеріям програми екологічного маркування Ізраїлю «Green Label» за спрощеною процедурою, що надало йому можливість постачати сер-

тифіковану продукцію для проектів «зеленого» будівництва в Ізраїлі. Замість проходження перевірки в ізраїльському органі сертифікації за всіма критеріями, включаючи лабораторні дослідження сировини, продукції й аудиту виробництва, підприємству необхідно було провести тільки додаткові експертизи для встановлення відповідності лише за окремими радіологічними та показниками вмісту важких металів – додатковими критеріями програми «Green Label». Усі інші були оцінені українським органом

екологічної сертифікації та маркування, визнаним ізраїльською стороною. Спрощеність процедури сертифікації пов'язана з тим, що і український, і ізраїльський органи сертифікації сертифіковані за Міжнародною програмою взаємної довіри та визнання (GENECIS, Global Ecolabelling Network's Internationally Coordinated Ecolabelling System) та є учасниками міжнародної багатосторонньої Угоди між органами екологічної сертифікації та маркування про взаємне визнання результатів оцінки відповідності в рамках програми GENECIS. До чого все це ми розповідаємо? Принцип сталого споживання ґрунтується на споживанні продукції з поліпшеними екологічними характеристиками на всіх етапах життєвого циклу і передбачає оцінювання можливих впливів на стан довкілля та здоров'я людини, враховуючи безпеку сировини чи матеріалів і готової продукції в комплексі з показниками забруднення довкілля на етапах виробництва, транспортування, утилізації відходів. Саме такий підхід надає комплексну оцінку. Одним із найважливіших практичних інструментів для сталого споживання є екологічне маркування. Система екологічної сертифікації та маркування відповідно до вимог міжнародного стандарту ISO 14024 дозволяє оцінити екологічні характеристики та переваги різноманітних товарів і послуг щодо їх впливу на стан довкілля та здоров'я людини. На даний час в Україні діють 52 екологічних стандарти для продуктових і сервісних груп, які застосовуються в якості критеріїв при здійсненні екологічної сертифікації. Ці стандарти є добровільними, адже розробляються на основі найкращих доступних технологій для певної категорії продукції. Мета добровільної екологічної сертифікації – оцінити >>>

КРИСТІНЕ ДОРОСКО
 Головне управління з охорони
 навколишнього середовища
 Єврокомісії (Брюссель, Бельгія)

Стратегія розвитку ЄС «Європа 2020» ґрунтується на принципах сталого розвитку¹. Питання енергоефективності, раціонального використання ресурсів, запобігання забрудненню довкілля відносяться до її пріоритетів. За останні 20 років Радою ЄС та Єврокомісією прийнято понад 200 директив, постанов і регламентів, що стосуються питань довкілля. У процесі реалізації стратегії «Європа 2020» інститути ЄС продовжують розвивати і вдосконалювати європейське право, поєднуючи екологічні норми з добровільними інструментами, притаманними моделі циркулярної економіки², як основи для розвитку сталого споживання та виробництва. Так, за останні роки були оновлені акти права у сфері державних закупівель (щодо впровадження моделі сталих

(«зелених») закупівель), моніторингу навколишнього середовища, екологічної сертифікації та маркування товарів і послуг, оцінки впливу на довкілля, підтримки впровадження енергозберігаючих і технологій більш чистого виробництва, просування продукції з поліпшеними екологічними характеристиками. За даними дослідження Євробарометра³, 26% європейських виробників пропонують екопродукти і послуги, тобто такі, що пройшли органічну або екологічну сертифікацію. А 77% споживачів готові платити більше за екопродукцію за умови, що вони будуть упевнені в тому, що вона дійсно є такою, тобто має відповідну сертифікацію і маркування. Світовий ринок екопродукції оцінюється у 4200 млрд євро з часткою ЄС в розмірі 21%. Цей ринок зростає в річному обчисленні в середньому на 4%, навіть у період економічного спаду, і має найбільший потенціал зростання числа робочих місць. Конкуренція між компаніями за отримання частки на цьому ринку постійно зростає. Існує значний попит на екопродукти, пропоновані за конкурентоздатною ціною, що свідчить про високий нереалізований потенціал на внутрішньому ринку ЄС, у тому числі державні закупівлі, на які припадає значна частка європейського споживання (близько 20% від ВВП ЄС).

Приклади знаків екологічних маркувань, визнаних на міжнародному рівні згідно ISO 14024

Країни Північної Європи

ЄС

Німеччина

Україна

Росія

Японія

США

Китай

1 Сталий розвиток (англ. *sustainable development*) є проголошеним ООН стратегічним курсом, який обрали для себе у 2015 році 192 держави світу, зокрема Україна. Для нашої країни модель сталого розвитку передбачає економічні та соціальні зміни, спрямованні на економічне зростання та забезпечення високих стандартів якості життя. Досягнення цього можливе завдяки інноваційному розвитку, модернізації виробництва й інвестиціям, виходу українських товаровиробників на нові ринки збуту у поєднанні з інституційними змінами.

2 Циркулярна економіка – це модель економіки, спрямованої на енерго- та ресурсозбереження, більш чисте виробництво у поєднанні зі сталим споживанням.

3 Євробарометр (англ. *Eurobarometer*) – міжнародний проект регулярних опитувань громадської думки, що здійснюється під егідою Європейської комісії.

продукцію на всіх стадіях життєвого циклу за чітко встановленими критеріями й ідентифікувати сертифіковану продукцію екологічним маркуванням. У якості екологічного маркування застосовуються твердження, що вказують на екологічні переваги, у поєднанні зі знаком екологічного маркування. В Україні він отримав народну назву «Зелений журавлик».

Цей знак вже є пізнаваним у вітчизняних споживачів. За даними опитування українських споживачів у 2015 р. у рамках програмної діяльності ПРООН в Україні, 82% із них свідомо готові обирати продукцію з поліпшеними екологічними характеристиками і платити за неї дорожче, якщо будуть впевнені в її перевагах. Готові купувати таку продукцію незалежно від ціни 25% опитаних; платити на 10% більше від середньої ринкової ціни – 29%, на 20% більше – 21% і на 30% більше – 7%. Не готові переплачувати за екологічно сертифіковану продукцію лише 18% респондентів. Така статистика свідчить про необхідність системного інформування населення про знаки маркування та про безпеку й екологічні переваги продукції, що підтверджено відповідними сертифікатами. На сьогодні в Україні екологічно сертифіковано понад 890 найменувань продукції 72 компаній, відзначених знаком «Зелений журавлик». Лідерами з екологічної сертифікації вже багато років є виробники хімічної промисловості, найпопулярніша категорія продукції – миючі засоби та будматеріали. Постійно зростає також попит на екопродукцію приватного сектора та при експорті.

БЬОРН-ЕРІК ЛОНН,
Глобальна мережа екологічного маркування, Програма екологічного маркування країн Північної Європи «Nordic Swan» (Осло, Норвегія)

Екологічне маркування відіграє важливу роль у зміні застарілих моделей споживання на більш раціональну – сталу. Результатом зусиль Глобальної мережі екологічного маркування (Global Ecolabelling Network, GEN) є послідовне збільшення учасників ринку, які змінюють старі звички і беруть на себе відповідальність, демонструючи це іншим.

GEN є міжнародною асоціацією, яка об'єднує 27 систем (регіональних і національних) із екологічної сертифікації продукції згідно з ISO 14024, сфера діяльності яких поширюється на 60 країн світу. Єдині підходи до принципів і методів оцінки цих систем дозволяють ідентифікувати екологічні характеристики та загальні переваги продукції протягом її життєвого циклу. Це дуже важливо, адже потреба в достовірній інформації про екологічні характеристики продукції зростає в усьому світі. Споживачі все більшу увагу приділяють екологічному маркуванню за результатами сертифікації та менше довіряють рекламі та самодеклараціям виробників. Попит на екопродукцію стимулює товаровиробників переходити на добровільні екологічні стандарти, що в свою чергу сприяє зменшенню забруднення довкілля, запобігає кліматичним змінам і підвищує показники безпеки й якості продукції.

Також слід зазначити, що на розвиток екологічної сертифікації та маркування впливають сталі («зелені») державні закупівлі та необхідність підтвердження екологічних характеристик для постачальників сировини чи матеріалів. Наприклад, у «зеленому» будівництві – для постачальників будматеріалів. Члени GEN взаємодіють між собою, що передбачає:

- розвиток програм технічної підтримки;
- спільну участь у розробці/перегляді базових екологічних стандартів на різні категорії товарів чи сервісних груп (наприклад, послуги готелів, ресторанів, закладів торгівлі тощо);
- міжнародне взаємне визнання результатів оцінювання органами екологічної сертифікації та маркування. Зважаючи на активний розвиток ринку екотоварів і послуг у різних країнах, регіонах і на глобальному рівні, для українського бізнесу відкриваються гарні можливості виходу на зарубіжні ринки, позиціонує

себе як продукція з поліпшеними характеристиками відносно впливу на стан довкілля і здоров'я людини на всіх етапах життєвого циклу, що підтверджено екологічним сертифікатом згідно з ISO 14024. Це дозволяє система взаємного визнання результатів оцінювання екопродукції національними та регіональними системами сертифікації, об'єднаними в глобальну мережу, до якої входить Україна з 2004 року із знаком екологічного маркування «Зелений журавлик». Це означає, наприклад, що екологічні сертифікаційні системи та маркування країн Північної Європи «Nordic Swan» («Північний Лебідь»), яке я представляю, екологічне маркування в Німеччині «Blue Angel», європейське маркування «Ecolabel EU», екологічні знаки Америки «Green Seal» («Зелена Печатка») та Канади, Китаю, Австралії, так само як український «Зелений журавлик» та інші, члени GEN визнають між собою.

ГЕННАДІЙ ЧИЖИКОВ,
президент ТПП України

Серед стримуючих факторів, які уповільнюють «зелену» модернізацію промислового сектора, окрім економічних, є недостатнє розуміння бізнес-спільнотою переваг «зелених» перетворень, брак фахової інформації, незнання можливостей і відсутність інструментів реального стимулювання таких змін, недосконалість законодавчих регуляторів. Розуміючи необхідність переходу українських підприємств до «зелених» методів економічної діяльності, одним зі стратегічних напрямів Стратегії розвитку Торгово-промислових палат в Україні на

період до 2020 року визначено розвиток послуг, спрямованих на стимулювання «зеленої», ресурсоефективної, низьковуглецевої модернізації вітчизняної економіки та промисловості. Для виконання завдань, поставлених перед ТПП України, в структурі Палати створено Управління з питань сприяння «зеленій» модернізації економіки та Комітет підприємців з питань природокористування та охорони довкілля при Торгово-промисловій палаті України. ТПП України виконує роль аналітичного центру, джерела інформаційної та консалтингової підтримки бізнес-середовища, повсякчас допомагає процесам «зеленої» модернізації на всіх рівнях. Також ТПП України активно співпрацює з міжнародними організаціями та програмами. Зокрема, розвивається плідна взаємодія з Проектом ГЕФ/ЮНІДО «Впровадження систем енергоменеджменту на українських підприємствах», Програмою GIZ (уряду ФРН) «Сприяння «зеленій» модернізації української економіки», іншими програмами.